

## Protokół

75. posiedzenia Komisji Standaryzacji Nazw Geograficznych poza Granicami Rzeczypospolitej Polskiej, które odbyło się 28 listopada 2012 roku w gmachu Głównego Urzędu Geodezji i Kartografii przy ul. Wspólnej 2 w Warszawie. W posiedzeniu uczestniczyli członkowie Komisji – według załączonej listy obecności (zał. 1).

Wstępny porządek obrad obejmował:

1. Zagajenie.
2. Przyjęcie protokołu 74. posiedzenia Komisji z dnia 7 listopada 2012 roku.
3. Sprawy bieżące.
4. Omówienie zasad latynizacji języków: hindi, nepalskiego, bengalskiego, syngaleskiego, malediwskiego, tamilskiego, urdu, arabskiego.
5. Dokończenie omawiania wykazu form podmorskich.
6. Omówienie wykazu polskich nazw geograficznych z obszaru Europy (bez Litwy, Białorusi, Ukrainy, Czech, Słowacji i Rosji).

Obrady prowadziła Ewa Wolnicz-Pawłowska, przewodnicząca Komisji, oraz Maciej Zych, wiceprzewodniczący Komisji.

Ad 1. Przewodnicząca przywitała członków Komisji.

Ad 2. Do protokołu 74. posiedzenia zgłoszono kilka uwag redakcyjnych.

A. Czerny zwrócił uwagę na jedną ze zmienionych nazw – *Rów Diamantyny*. Wg przedstawionych informacji nie jest to rów, tylko krawędź, a obiekt ten obecnie nosi nazwę *Diamantina Escarpment*. Komisja postanowiła sprawę ewentualnej zmiany lub skasowania tej nazwy omówić na kolejnym posiedzeniu. A. Czerny poinformował także, że nieprecyzyjny jest zapis w protokole uzasadniający skasowanie nazwy *Rów Obi* – obiekt ten to głębia (ang. *Ob' Hole*) znajdująca się obok *Diamantina Escarpment*, a nie fragment Rowu *Diamantyny*.

Po uwzględnieniu wyjaśnień i korekt protokół przyjęto jednogłośnie (14 głosów za).

Ad 3. Omówiono bieżące propozycje zmian nazw. W związku z przyjęciem nowych zasad transliteracji dla języków ukraińskiego i bułgarskiego, część używanych dotychczas w języku polskim nazw zmieniła swój status. Wykaz nazw z obszaru Bułgarii nie był jeszcze omawiany – zmiany wynikłe z przyjęcia nowego systemu transliteracji dla języka bułgarskiego będą omówione wraz z wykazem nazw z obszaru tego państwa. Na bieżącym posiedzeniu Komisja uchwaliła zmiany wynikające z przyjęcia nowych zasad transliteracji dla języka ukraińskiego (wykaz nazw Ukrainy został przyjęty już wcześniej). Zmiana ta spowodowała, że część nazw zapisanych w transliteracji stała się identyczna z nazwami stosowanymi w języku polskim. W przypadku, gdy zapis w transkrypcji różni się od zapisu w transliteracji nazwa przeszła z kategorii egzonimów do kategorii pseudoegzonimów – dotyczy to nazw siedmiu miejscowości (*Busk, Dolsk, Komsomolsk, Olesko, Ostapie, Uhersko, Uhorsk*), dwóch zatok (*Zatoka Odeska, Zatoka Perekopska*) oraz jednego miejsca wydobywania surowców mineralnych (*Kurska Anomalia Magnetyczna*). W przypadku zaś kilku nazw, które uprzednio były pseudoegzonimami, w których polska nazwa była zbieżna z zapisem nazwy ukraińskiej w transkrypcji, lecz różna od nazwy ukraińskiej zapisanej w transliteracji, po

zmianie zasad transliteracji zarówno transkrypcja, jak i transliteracja nazwy ukraińskiej ma taki sam zapis co nazwa polska. Nazwy te przestały być zatem pseudoegzonimami, i z przyczyn formalnych zostały przez Komisję skasowane (aklamacja):

- **Boremel** dla miejscowości w obwodzie rówieńskim,
- **Mariupol** dla miejscowości w obwodzie donieckim,
- **Melitopol** dla miejscowości w obwodzie zaporoskim,
- **Nikopol** dla miejscowości w obwodzie dniepropetrowskim,
- **Pulmo** dla miejscowości w obwodzie wołyńskim,
- **Sokal** dla miejscowości w obwodzie lwowskim,
- **Teofipol** dla miejscowości w obwodzie chmielnickim,
- **Mariupol** dla jednostki administracyjnej drugiego rzędu w obwodzie donieckim,
- **Melitopol** dla jednostki administracyjnej drugiego rzędu w obwodzie zaporoskim,
- **Nikopol** dla jednostki administracyjnej drugiego rzędu w obwodzie dniepropetrowskim.

Pod koniec 2011 r. w Zambii utworzona została 10. prowincja, która otrzymała nazwę *Muchinga Province*. Została wydzielona z Prowincji Północnej, a jej nazwa pochodzi od nazwy gór (ang. *Muchinga Mountains*), dla których jest ustalony egzonim *Muczinga*. Komisja postanowiła, przez aklamację, przyjąć dla tej prowincji egzonim **Muczinga**.

Pod koniec października 2012 r. parlament Indonezji utworzył 34. prowincję, która otrzymała indonezyjską nazwę *Kalimantan Utara* (utara = północ). Została ona wydzielona z prowincji Borneo Wschodnie (indonez. *Kalimantan Timur*). Ponieważ dla dotychczasowych indonezyjskich prowincji znajdujących się na wyspie Borneo Komisja ustaliła egzonimy, postanowiono egzonim przyjąć także dla tej nowej prowincji, uchwalając go w formie **Borneo Północne** (aklamacja).

Dla dwóch antarktycznych lodowców, dla których są ustalone egzonimy *Lodowiec Szelfowy Ronne* i *Lodowiec Szelfowy Filchnera*, w wielu publikacjach spotykana jest łączna angielska nazwa *Filchner-Ronne Ice Shelf*. W gazeterze Antarktyki SCAR brak co prawda tej nazwy angielskiej, jednak jest ona zatwierdzona w wersji niemieckiej zgłoszonej przez Ständiger Ausschuss für geographische Namen (StAGN) – *Filchner-Ronne-Schelfeis*. Po dyskusji nad zasadnością przyjmowania polskiego odpowiednika tej nazwy, Komisja postanowiła przyjąć egzonim w formie **Lodowiec Szelfowy Filchnera-Ronne** (14 głosów za przyjęciem nazwy, 1 przeciw, 0 wstrzymujących się).

M. Zych przedstawił, jak to zaproponowano na poprzednim posiedzeniu, porównanie systemów latynizacji dla języka kazachskiego – ISO 9 z 1995 r., BGN/PCGN z 1979 r. i alfabetu łańskiego z 2004 r. (dodatkowo w porównaniu uwzględniono alfabet łańskiego stosowany w latach 1929-40 w Związku Radzieckim oraz alfabet łańskiego stosowany w latach 1964-84 w Chinach). Członkowie Komisji zastanawiali się, czy przyjąć system BGN/PCGN zamiast obecnie stosowanego systemu transliteracji ISO 9. A. Czerny zwrócił uwagę, że np. w Niemczech stosowany jest zapis nazw kazachskich w systemie różniącym się od BGN/PCGN. Komisja ostatecznie postanowiła na razie nie zmieniać zalecanego systemu transliteracji dla języka kazachskiego.

M. Zych poinformował, że Komisja otrzymała poprawioną wersję wykazu nazw z obszaru Słowenii opracowaną przez Drago Kladnika – wykaz ten był przedstawiony na 73.

posiedzeniu (5 września 2012 roku). Wówczas zwrócono uwagę, że uwzględniono w nim zbyt wiele nazw drobnych obiektów. W poprawionej wersji wykazu uwzględnione zostały sugestie Komisji.

Omówiono kwestie odmiany nazw typu *Państwo Katar* – z pytaniem o poprawny zapis tej nazwy w miejscowniku zwróciło się do Komisji Ministerstwo Spraw Zagranicznych (w wykazie nazw państw podane są przypadki zależne tylko dla krótkich nazw państw i terytoriów brak ich dla nazw długich). Wątpliwość budziło to, czy zapis powinien być w formie „w Państwie Katar” czy „w Państwie Katarze”. A. Markowski wyjaśnił, że zasadą jest, że w przypadku nazw typu termin rodzajowy + nazwa w mianowniku w liczbie pojedynczej – zarówno kiedy termin rodzajowy jest integralną częścią nazwy (np. *Zatoka Akaba*), jak i w przypadkach, gdy termin rodzajowy nie wchodzi w skład nazwy i może być pomijany (np. [*jezioro*] *Śniardwy*) – odmieniać należy tylko termin rodzajowy, np.: „w Państwie Katar” (ale bez terminu rodzajowego: „w Katarze”), „na górze Giewont” (ale „na Giewoncie”), „na jeziorze Śniardwy” (ale „na Śniardwach”), „na półwyspie Kamczatka” („na Kamczatce”), „w kinie Wisła”, „w dzielnicy Mokotów” („na Mokotowie”). Wyjątkiem od tej zasady są nazwy miast i rzek, gdzie odmienia się oba człony nazwy, np.: „w rzece Wiśle”, „w mieście Krakowie”, przy czym formy z nieodmiennym elementem rozróżniającym są dopuszczalne.

Komisja uznała, że w kolejnym wydaniu wykazu nazw państw warto podać również odmianę (dopełniacz i miejscownik) dla tych długich nazw, których odmiana może sprawiać kłopoty.

Ad 4. Na posiedzenie zostały przygotowane zasady latynizacji języków hindi, nepalskiego, bengalskiego, syngaleskiego, malediwskiego i tamilskiego opracowane przez A. Karpa oraz urdu i arabskiego opracowane przez B. Zagórskiego. Z powodu nieobecności autora, postanowiono zasady dla dwóch ostatnich języków omówić na kolejnym posiedzeniu.

Zasady transliteracji i transkrypcji języków hindi, nepalskiego, bengalskiego, syngaleskiego, malediwskiego, tamilskiego i urdu zostały przez Komisję przyjęte na 20. posiedzeniu (27 września 2005 roku) w czasie omawiania nazewnictwa geograficznego z obszaru Azji Południowej. Przyjęte wówczas zasady latynizacji nie zostały jednak opublikowane w zeszycie „Nazewnictwa geograficznego świata” – na publikowanie takich zasad Komisja zdecydowała się dopiero od następnego zeszytu („Azja Środkowa i Zakaukazie”).

Obecnie Komisja planuje opublikowanie na stronie internetowej tych z zasad latynizacji, które nie były zamieszczone w zeszytach „Nazewnictwa geograficznego świata”. Wcześniej przyjęte zasady miały zostać przejrane, uszczegółowione, wprowadzone miały być do nich niezbędne zmiany oraz miały zostać zaopatrzone w krótki opis zarówno samego języka, jak i przyjętych zasad.

Na początek A. Karp przedstawił zasady latynizacji dla języka hindi. ONZ używa system przyjęty w 1972 roku i opracowany przez D. N. Śarmę. System ten nie jest jednak w praktyce nigdzie stosowany – Komisja już poprzednio uznała, że nie należy go wprowadzać. Przyjęta przez Komisję transliteracja języka hindi opiera się na standardzie latynizacji ISO 15919 (2001), ustalonym dla języków posługujących się pismem devanagari lub pokrewnymi.

W porównaniu do dotychczasowych zasad transliteracji i transkrypcji wprowadzono niewielkie modyfikacje. Znak *anunasika* dotychczas transliterowany był jako *-m̐* po samogłosce, obecnie proponowana jest jego transliteracja znakiem tyldy zamieszczanym nad samogłoską: *ã, ã̃, ĩ, ĩ̃, ũ, ũ̃, ě, aĩ, õ, aũ* (jest to wariantowy sposób transliteracji uwzględniany w standardzie ISO). W transkrypcji zaś litera *ख* była dotychczas oddawana jako *ch*, obecnie proponowane jest jej zapisywanie jako *kh*.

Zaproponowana tablica transkrypcji i transliteracji dla języka hindi ma postać:

**Spółgłoski**  
(bazowe grafemy spółgłoskowe)

	transliteracja	transkrypcja		transliteracja	transkrypcja
क	ka	ka, k	ध	dha	dha, dh
ख	kha	kha, kh	न	na	na, n
ग	ga	ga, g	प	pa	pa, p
घ	gha	gha, gh	फ	pha	pha, ph
ङ	ṅa	n	ब	ba	ba, b
च	ca	ća, ć	भ	bha	bha, bh
छ	cha	ćha, ćh	म	ma	ma, m
ज	ja	dźa, dź	य	ya	ja, j
झ	jha	dźha, dźh	र	ra	ra, r
ञ	ña	ń	ल	la	la, l
ट	ṭa	ta, t	व	va	wa, w
ठ	ṭha	tha, th	श	śa	śa, ś
ड	ḍa	da, d	ष	ṣa	sza, sz
ड़	ṛa	ra, r	स	sa	sa, s
ढ	ḍha	dha, dh	ह	ha	ha, h
ढ़	ṛha	rha, rh	क़	qa	ka, k
ण	ṇa	na, n	ख़	<u>kh</u> a	kha, kh
त	ta	ta, t	ग़	ḡa	ga, g
थ	tha	tha, th	ज़	za	za, z
द	da	da, d	फ़	fa	fa, f

**znaki specjalne**

	transliteracja	transkrypcja
ँ <sup>1,2</sup>	~ <sup>3</sup>	-n, -ń <sup>4</sup>
ं <sup>5</sup>	-m̐	-n, -ń, -m <sup>6</sup>
् <sup>7</sup>	-	-

## samogłoski

	formy inicjalne samogłosek		formy modyfikujące bazowe grafemy spółgłoskowe			
	transliteracja	transkrypcja	transliteracja	transkrypcja	transliteracja	transkrypcja
अ	a	a		क	ka	ka
अँ	ā	an	ँ	कँ	kā	kan
आ	ā	a	ा	का	kā	ka
आँ	ā̃	an	ाँ	काँ	kā̃	kan
इ	i	i, j <sup>8</sup>	ि	कि	ki	ki
इँ	ī	in	िँ	किँ	kī	kin
ई	ī	i, ji <sup>9</sup>	ी	की	kī	ki
ईँ <sup>10</sup>	ī̃	in	ीँ	कीँ	kī̃	kin
उ	u	u	ू <sup>11</sup>	कु	ku	ku
उँ	ū	un	ूँ	कुँ	kū	kun
ऊ	ū	u	ू <sup>11</sup>	कू	kū	ku
ऊँ	ū̃	un	ूँ	कूँ	kū̃	kun
ऋ	r̄	ry	ृ	कृ	kṛ	kry
ए	e	e	े	के	ke	ke
एँ	ē	en	ेँ	केँ	kē	ken
ऐ	ai	aj	ै	कै	kai	kaj
ऐँ <sup>10</sup>	aī̃	ajn	ैँ	कैँ	kaĩ	kajn
ओ	o	o	ो	को	ko	ko
ओँ <sup>10</sup>	ō	on	ोँ	कोँ	kō	kon
औ	au	au	ौ	कौ	kau	kau
औँ <sup>10</sup>	aū	aun	ौँ	कौँ	kaū	kaun
ऑ	ǎ	o	ॉ	काँ	kǎ <sup>12</sup>	ko

<sup>1</sup> ◌ oznacza dowolny grafem spółgłoskowy.

<sup>2</sup> Znak *anunasika* ◌ dodany do grafemu sylaby (w pozycji nad nim) sygnalizuje nosowość samogłoski.

<sup>3</sup> Znak *anunasika* w transliteracji oddawany jest tyldą zamieszczaną nad samogłoską: ā, ā̃, ī, ī̃, ū, ū̃, ē, ē̃, aī, ō, aū.

<sup>4</sup> Znak *anunasika* w transkrypcji oddaje się przez połączenie *samogłoska + n, ŋ*.

<sup>5</sup> Znak *anuswara* ◌ dodany do grafemu sylaby (w pozycji nad nim) sygnalizuje obecność spółgłoski nosowej przed spółgłoskami.

<sup>6</sup> Przed spółgłoskami zwartymi oddaje się przez *ŋ, n, m*, natomiast przed spółgłoskami szczelinowymi i półotwartymi, oraz na końcu wyrazów przez *n*.

<sup>7</sup> Znak *wirama* ◌ dodany poniżej bazowego grafemu spółgłoskowego anuluje zawarty w nim komponent samogłoskowy, np. क – ka, क् – k.

<sup>8</sup> Jako *j* w połączeniach samogłoskowych: āi, ui i ūi, ei, oi (odpowiednio jako aj, uj, ej, oj).

<sup>9</sup> Połączenia samogłosek aī i āī, uī i ūī, eī, oī oddaje się przez dwie sylaby – jako ai, ui, ei, oi lub (zgodnie z przyjętym w hindi wariantem ortograficznym) jako aji, uji, eji, oji.

<sup>10</sup> W druku *anunasika* (◌̃) bywa zmieniana często w *anuswarę* (◌̣), zwłaszcza w wypadku grafemów zawierających element wychodzący ponad górną linię; w takich przypadkach w polskiej transkrypcji należy przywrócić zapis samogłoski nosowej.

<sup>11</sup> Niestandardową postać przyjmują ru – रू i rū – रू.

<sup>12</sup> Jedyne w zapożyczeniach z języka angielskiego: por. कॉमरेड – trl. *kāmred*, trb. *komred* (ang. comrade).

Komisja przez aklamację przyjęła zaproponowane zasady transkrypcji i transliteracji dla języka hindi.

Następnie omówiono zasady latynizacji dla języka nepalskiego. Język nepalski jest zapisywany tym samym pismem co język hindi – *devanagari*. Podobne też stosuje się dla niego zasady transliteracji i transkrypcji – transliteracja języka nepalskiego opiera się na standardzie latynizacji ISO 15919 (2001), transkrypcja zaś na systemie opracowanym w Instytucie Orientalistycznym Uniwersytetu Warszawskiego.

W porównaniu do dotychczasowych zasad transliteracji i transkrypcji wprowadzono niewielkie modyfikacje. Zmieniono transliterację znaku *anunasika* – identycznie jak w przypadku języka hindi. W transkrypcji zaś wprowadzono dla niektórych liter możliwość wariantowego zapisu lepiej oddającego wahania w wymowie poszczególnych nazw.

Zaproponowana tablica transkrypcji i transliteracji dla języka nepalskiego ma postać:

**Spółgłoski**  
(bazowe grafemy spółgłoskowe)

	transliteracja	transkrypcja		transliteracja	transkrypcja
क	ka	ka, k	ध	dha	dha, dh
ख	kha	kha, kh	न	na	na, n
ग	ga	ga, g	न्ह <sup>3</sup>	nha	nha, nh
घ	gha	gha, gh	प	pa	pa, p
ङ	ṅa	na, n; ng	फ	pha	pha, ph; f
च	ca	ća, ć	ब	ba	ba, b
छ	cha	ćha, ćh	भ	bha	bha, bh
ज	ja	dźa, dź	म	ma	ma, m
झ	jha	dźha, dźh	म्ह <sup>3</sup>	mha	mha, mh
ञ	ña	ńa, ń	य	ya	ja, j
ट	ṭa	ta, t	र	ra	ra, r
ठ	ṭha	tha, th	र्ह <sup>3</sup>	rha	rha, rh
ड	ḍa	da, d; ra, r <sup>1</sup>	ल	la	la, l
ड <sup>1</sup>	ṛa	ra, r	ल्ह <sup>3</sup>	lha	lha, lh
ढ	ḍha	dha, dh; rha, rh <sup>2</sup>	व	va	wa; ba, b
ढ <sup>2</sup>	ṛha	rha, rh	श	śa	śa, ś; s
ण	ṇa	na, n	ष	ṣa	sza, sz; s
त	ta	ta, t	स	sa	sa, s
थ	tha	tha, th	ह	ha	ha, h
द	da	da, d			

**znaki specjalne**

	transliteracja	transkrypcja
ँ <sup>4,5</sup>	~ <sup>6</sup>	-n, -ń <sup>7</sup>
ं <sup>8</sup>	-m̄	-n, -ń, -m <sup>9</sup>
ं <sup>10</sup>	–	–

## samogłoski

formy inicjalne samogłosek			formy modyfikujące bazowe grafemy spółgłoskowe			
	transliteracja	transkrypcja		transliteracja	transkrypcja	
अ	a	a		क	ka	ka
अँ	ā	an	ँ	कँ	kā	kan
आ	ā	a	ा	का	kā	ka
आँ	ā̃	an	ाँ	काँ	kā̃	kan
इ	i	i, j <sup>11</sup>	ि	कि	ki	ki
इँ	ī	in	िँ	किँ	kī	kin
ई	ī	i, ji <sup>12</sup>	ी	की	kī	ki
ईँ <sup>13</sup>	ī̃	in	ीँ	कीँ	kī̃	kin
उ	u	u	ु <sup>14</sup>	कु	ku	ku
उँ	ū	un	ुँ	कुँ	kū	kun
ऊ	ū	u	ू <sup>14</sup>	कू	kū	ku
ऊँ	ū̃	un	ूँ	कूँ	kū̃	kun
ऋ	r̄	ry	ृ	कृ	kṛ	kry
ए	e	e	े	के	ke	ke
एँ	ē	en	ेँ	केँ	kē	ken
ऐ	ai	aj	ै	कै	kai	kaj
ऐँ <sup>13</sup>	aĩ	ajn	ैँ	कैँ	kaĩ	kajn
ओ	o	o	ो	को	ko	ko
ओँ <sup>13</sup>	ō	on	ोँ	कोँ	kō	kon
औ	au	au	ौ	कौ	kau	kau
औँ <sup>13</sup>	aū	aun	ौँ	कौँ	kaū	kaun
ऑ	ǎ	o	ॉ	काँ	kǎ <sup>15</sup>	ko

<sup>1</sup> W druku retrofleksyjny sonant *r̄* (ऋ) bywa zastępowany przez retrofleksyjne *ṛ* (ॠ); w takich przypadkach w polskiej transkrypcji należy przywrócić zapis *r* (z *r̄*), np. पहाड – trl. *pahād*, ale w trb. *pahar* (z पहाड – *pahar̄*).

<sup>2</sup> W druku retrofleksyjny przydechowy sonant *rh* (ॠ) bywa zastępowany przez *dh* (ढ); w takich przypadkach w polskiej transkrypcji należy przywrócić zapis *rh* (z *rh*), np. गढ – trl. *gadh*, ale w trb. *garh* (z गढ – *garh̄*).

<sup>3</sup> Grafem przydechowy sonantu; choć jest technicznie ligaturą, umieszczony został w spisie grafemów spółgłoskowych przez wzgląd na posiadany przez niego status odrębnego fonemu.

<sup>4</sup> ◌ oznacza dowolny grafem spółgłoskowy.

<sup>5</sup> Znak *anunasika* ◌ dodany do grafemu sylaby (w pozycji nad nim) sygnalizuje nosowość samogłoski.

<sup>6</sup> Znak *anunasika* w transliteracji oddawany jest tyldą zamieszczaną nad samogłoską: *ā, ā̃, ī, ī̃, ū, ū̃, ē, ai, ō, aū*.

<sup>7</sup> Znak *anunasika* w transkrypcji oddaje się przez połączenie *samogłoska + n, ŋ*.

<sup>8</sup> Znak *anuswara* ◌ dodany do grafemu sylaby (w pozycji nad nim) sygnalizuje obecność spółgłoski nosowej przed spółgłoskami.

<sup>9</sup> Przed spółgłoskami zwartymi oddaje się przez *ŋ, n, m*, natomiast przed spółgłoskami szczelinowymi i półotwartymi, oraz na końcu wyrazów przez *n*.

<sup>10</sup> Znak *wirama* ◌ dodany poniżej bazowego grafemu spółgłoskowego anuluje zawarty w nim komponent samogłoskowy, np. क – *ka*, क् – *k*.

<sup>11</sup> Jako *j* w połączeniach samogłoskowych: *āi, ui* i *ūi, ei, oi* (odpowiednio jako *aj, uj, ej, oj*).

<sup>12</sup> Połączenia samogłosek *ai* i *aĩ, ui* i *uĩ, ei*, *oi* oddaje się przez dwie sylaby – jako *ai, ui, ei, oi* lub (zgodnie z przyjętym w języku nepalskim wariantem ortograficznym) jako *aji, uji, eji, oji*.

<sup>13</sup> W druku *anunasika* (◌̃) bywa zmieniana często w *anuswarę* (◌̣), zwłaszcza w wypadku grafemów zawierających element wychodzący ponad górną linię; w takich przypadkach w polskiej transkrypcji należy przywrócić zapis samogłoski nosowej.

<sup>14</sup> Niestandardową postać przyjmują *ru* – रू i *rū* – रू.

<sup>15</sup> Jedyne w zapożyczeniach z języka angielskiego: por. कॉमरेड – trl. *kāmred*, trb. *komred* (ang. comrade).

Komisja przez aklamację przyjęła zaproponowane zasady transkrypcji i transliteracji dla języka nepalskiego.

Kolejnym omawianym językiem był bengalski. Podobnie jak w przypadku poprzednich dwóch języków Komisja zalecała dotychczas transliterację ISO 15919 oraz transkrypcję opracowaną w Instytucie Orientalistycznym Uniwersytetu Warszawskiego. W porównaniu do dotychczasowych zasad transliteracji i transkrypcji wprowadzono niewielkie modyfikacje. Znak *condrobindu* (odpowiednik *anunasika* w piśmie dewanagari) dotychczas transliterowany był jako *-m̐* po samogłosce, obecnie proponowana jest transliteracja znakiem tyldy zamieszczanym nad samogłoską: *ã, ã̃, ĩ, ĩ̃, ũ, ũ̃, ě, aĩ, õ, aũ*. W transkrypcji zaś wprowadzono dla niektórych liter możliwość wariantowego zapisu.

Zaproponowana tablica transkrypcji i transliteracji dla języka bengalskiego ma postać:

**Spółgłoski**  
(bazowe grafemy spółgłoskowe)

	transliteracja	transkrypcja		transliteracja	transkrypcja
ক	ka	ko, k <sup>1</sup>	থ	tha	tho, th
খ	kha	kho, kh	দ	da	do, d <sup>2</sup>
গ	ga	go, g <sup>2</sup>	ধ	dha	dho, dh
ঘ	gha	gho, gh	ন	na	no, n
ঙ	ña <sup>3,4</sup>	n	প	pa	po, p <sup>2</sup>
চ	ca	co, c	ফ	pha	pho, ph; f
ছ	cha	cho, ch	ব	ba	bo, b; w
জ	ja	dzo, dz	ভ	bha	bho, bh
ঝ	jha	džho, džh	ম	ma	mo, m
ঞ	ña <sup>4</sup>	ń	য	ya	dzo
ট	ṭa	to, t	য়	yá <sup>4</sup>	jo, j
ঠ	ṭha	tho, th	র	ra	ro, r
ড	ḍa	do, d	ল	la	lo, l
ঢ	ḍha	dho, dh	শ	śa	szo, sz; śo; s <sup>5</sup>
ণ	ṇa <sup>4</sup>	no, n	ষ	ṣa	szo
ড়	ṛa <sup>4</sup>	ro, r	স	sa	szo, sz; s
ঢ়	ṛha <sup>4</sup>	rho, rh	হ	ha	ho
ত	ta	to, t <sup>2</sup>			

**znaki specjalne**

	transliteracja	transkrypcja
ঁ <sup>6,7</sup>	~ <sup>8</sup>	-n, -ń <sup>9</sup>
ং <sup>10</sup>	m̐	-n, -ń, -m, -ng <sup>11</sup>
্ <sup>12</sup>	-	-



## samogłoski

	formy inicjalne samogłosek		formy modyfikujące bazowe grafemy spółgłoskowe <sup>13</sup>			
	transliteracja	transkrypcja		transliteracja	transkrypcja	
অ	a	o		ক	ka	ko <sup>14</sup>
আ	ā	on	ঁ	কাঁ	kā	kon
ই	ā	a	াঁ	কাঁ	kā	ka
ঐ	āi	an		কাঁ	kāi	kan
ঊ	i	i	ি	কি	ki	ki
ঋ	ī	in		কিঁ	kī	kin
ঌ	ī	i	ী	কী	kī	ki
঍	ī	in		কীঁ	kīi	kin
উ	u	u	ু <sup>15</sup>	কু	ku	ku
ঊ	ū	un		কুঁ	kū	kun
ঋ	ū	u	ূ <sup>16</sup>	কু	kū	ku
ঌ	ū	un		কুঁ	kūi	kun
ৱ	r̥	ry	্ৱ <sup>17</sup>	ক্ৱ	kr̥	kry
এ	e	e	ে	কে	ke	ke
ঐ	ē	en		কেঁ	kē	ken
ঐ	ai	oj	ৈ	কৈ	kai	koj
ঐ	ai	ojn		কৈঁ	kaii	kojn
ও	o	o	ৌ	কৌ	ko	ko
ঔ	ō	on		কৌঁ	kō	kon
ঔ	au	ou	ৌ	কৌ	kau	kou
ঔ	aū	oun		কৌঁ	kaū	koun

<sup>1</sup> W pozycji interwokalicznej spółgłoska *k* poprzedzająca *-r* lub *-l* ulega podwojeniu.

<sup>2</sup> W pozycji interwokalicznej spółgłoska *ta* poprzedzająca *-r* ulega podwojeniu.

<sup>3</sup> W wygłosie – ঙ, w śródgłosie oddawane jako ঙ্, np. বাংলা – trl. *bāmla*, trb. *bangla*; występuje często jako pierwszy człon zbitek ze spółgłoskami tylnojęzykowymi, np. বঙ্গ – trl. *boṅgo*, trb. *bongo* ('Bengal').

<sup>4</sup> Nigdy nie występuje w nagłosie absolutnym.

<sup>5</sup> Jako *s* w starannej wymowie wyrazów zapożyczonych.

<sup>6</sup> ○ oznacza dowolny grafem spółgłoskowy.

<sup>7</sup> Znak *ćondrobindu* ঁ umieszczony nad grafemem sylaby sygnalizuje nosowość samogłoski, np. বাঁধ – *bādh*.

<sup>8</sup> Znak *ćondrobindu* w transliteracji oddawany jest tyldą zamieszczaną nad samogłoską: *ā, āi, ī, īi, ū, ūi, ē, ai, ō, aū*.

<sup>9</sup> Znak *ćondrobindu* w transkrypcji oddaje się przez połączenie *samogłoska + n, ñ*.

<sup>10</sup> Znak *onuszszor* ঞ sygnalizujący obecność spółgłoski nosowej przed spółgłoskami.

<sup>11</sup> Przed spółgłoskami zwartymi oddaje się przez *ñ, n, m*, natomiast przed spółgłoskami szczelinowymi i półotwartymi, oraz na końcu wyrazów przez *n*.

<sup>12</sup> Znak *hoszonto* ঞ dodany poniżej bazowego grafemu spółgłoskowego anuluje zawarty w nim komponent samogłoskowy, np. ক – *ka*, ক্ – *k*.

<sup>13</sup> Dla samogłosek nosowych brak odrębnych form modyfikujących bazowe grafemy spółgłoskowe.

<sup>14</sup> Zgodnie z ogólną regułą domyślna samogłoska *-a* kończy wyraz, jeśli poprzedza ją zbitka spółgłoskowa, por. বাজার – trl. *bājār*, trb. *badžar* ('bazar'), ale গঞ্জ – trl. *gañja*, trb. *goñdžo* ('targowisko').

<sup>15</sup> Niestandardową postać przyjmują: *gu* – ঙ, *ru* – রু, *śu* – শু, *hu* – হু.

<sup>16</sup> Niestandardową postać przyjmuje *rū* – রু.

<sup>17</sup> Niestandardową postać przyjmuje *hr̥* – হ্র.

Reguły transkrypcji bengalskich zbitek spółgłoskowych są złożone i zawierają wiele wyjątków – w praktyce oznacza to, że posiadając zapis bengalski lub zapis podany w transliteracji nie można w prosty sposób przejść na zapis w transkrypcji. Tablica (klucz) transkrypcji dla języka bengalskiego nie jest zatem prostym algorytmem pozwalającym na

konwersję, jak to ma miejsce np. w przypadku tablicy transkrypcji dla języka rosyjskiego, greckiego, gruzińskiego, czy arabskiego – aby poprawnie zapisać nazwę bengalską w transkrypcji należy zatem znać jej wymowę, a nie tylko zapis. Komisja przez aklamację przyjęła zaproponowane zasady transkrypcji i transliteracji dla języka bengalskiego.

Czwartym z omawianych języków był syngaleski. Również w przypadku tego języka Komisja zalecała dotychczas transliterację ISO 15919 oraz transkrypcję opracowaną w Instytucie Orientalistycznym Uniwersytetu Warszawskiego. W porównaniu do dotychczasowych zasad transliteracji wprowadzono niewielkie modyfikacje – prenazalizowane zwarte spółgłoski dźwięczne, posiadające w piśmie syngaleskim własne grafemy, tradycyjnie uważano za zbitki spółgłoskowe, obecnie zaś uznaje się je za odrębne fonemy i transliteruje z użyciem liter *ñ* i *ṇ̃*. W przypadku transkrypcji wprowadzono modyfikacje mające lepiej oddawać wymowę syngaleską.

Zaproponowana tablica transkrypcji i transliteracji dla języka syngaleskiego ma postać:

**Spółgłoski**  
(bazowe grafemy spółgłoskowe)

	transliteracja	transkrypcja		transliteracja	transkrypcja
ক	ka	ka, k	ঢ়	da	da, d
ক <sup>1</sup>	kha	ka, k	ঢ় <sup>1</sup>	dha	da, d
গ	ga	ga, g	ন	na	na, n
গ <sup>1</sup>	gha	ga, g	ঢ়	ñda	nda, nd
খ <sup>1</sup>	ña	na, n	প	pa	pa, p
গ	ñga	nga, ng	প <sup>1</sup>	pha	pa, p
চ <sup>1</sup>	ca	ća, ć	ব	ba	ba, b
চ <sup>1</sup>	cha	ća, ć	ভ <sup>1</sup>	bha	ba, b
জ	ja	dža, dž	ম	ma	ma, m
জ <sup>1</sup>	jha	dža, dž	ম̣	ṃba	mba, mb
ঝ <sup>1</sup>	ña	ña, ñ	য	ya	ja, j
ঝ	ñja	ndža, ndž	র	ra	ra, r
ট	ṭa	ta, t	ল	la	la, l
ট <sup>1</sup>	ṭha	ta, t	ব	va	wa, w
ড	ḍa	da, d	শ <sup>1</sup>	śa	sa, s
ড <sup>1</sup>	ḍha	da, d	ষ <sup>1</sup>	ṣa	sa, s
ণ	ṇa	na, n	স	sa	sa, s
ণ	ñḍa	nda, nd	হ	ha	ha, h
ত	ta	ta, t	ফ	ḷa	la, l
ত <sup>1</sup>	tha	ta, t	ফ	fa	fa, f

**znaki specjalne**

	transliteracja	transkrypcja
○ <sup>2,3</sup>	ṇ̃	-n, -ñ, -m
○ <sup>4</sup>	–	–

## samogłoski

	formy inicjalne samogłosek		formy modyfikujące bazowe grafemy spółgłoskowe			
	transliteracja	transkrypcja			transliteracja	transkrypcja
අ	a	a		ආ	pa	pa
ඈ	ā	a	ඌ	ඹ	pā	pa
ඊ	æ	e	උ	ඬ <sup>5</sup>	pæ	pe
උ	æ̃	e	ඌ	ඬ <sup>5</sup>	pæ̃	pe
ඉ	i	i, j <sup>6</sup>	ඍ	ද	pi	pi
ඊ	ī	i	ඎ	ධ	pī	pi
උ	u	u	ඏ	ඳ <sup>7</sup>	pu	pu
ඌ	ū	u	ඐ	ඳ <sup>7</sup>	pū	pu
ඹ <sup>8</sup>	r̥	ru, ur, ri	ඒ	ඳා	pr̥	pru, pur, pri
ඹ	e	e	ඳ	ඳෙ	pe	pe
ඹ	ē	e	ඳ̣	ඳේ	pē	pe
ඹ <sup>1</sup>	ai	aj	ඳො	ඳො	pai	paj
ඹ	o	o	ඳො	ඳො	po	po
ඹ	ō	o	ඳො̣	ඳො̣	pō	po
ඹ <sup>1</sup>	au	au	ඳො	ඳො	pau	pau

<sup>1</sup> Grafem występujący w zapożyczeniach z pali i sanskrytu.

<sup>2</sup> ◌ oznacza dowolny grafem spółgłoskowy.

<sup>3</sup> Znak *anuswara* ◌ o umieszczony za grafemem sylaby sygnalizuje obecność spółgłosek nosowych po samogłosce, np. ලාංකා – trl. *lāmkā*, trb. *lanka*.

<sup>4</sup> Znak ◌<sup>p</sup> umieszczony nad grafemem sylaby anuluje towarzyszący mu domyślny komponent samogłoskowy -a, np. ක – *ka*, ක් – *k*. Znak może przybrać postać zawinięcia na prawo górnej części grafemu sylaby, np. ට – *ta*, ටි – *t*.

<sup>5</sup> Bazowe *ra* (ඳ) otrzymuje w połączeniu z *æ* i *æ̃* formy ඳ i ඳ̣.

<sup>6</sup> Jako *j* w połączeniach samogłoskowych: *āi*, *ui* i *ūi*, *ei*, *oi* (odpowiednio jako *aj*, *uj*, *ej*, *oj*).

<sup>7</sup> W połączeniu z *u* i *ū* niektóre grafemy sylab przybierają nietypową formę: *ka* (ක) – ක i කු; *ga* (ග) – ග i ගු; *ta* (ත) – ත i තු; *bha* (භ) – භ i භු; *ra* (ඳ) – ඳ i ඳු; *śa* (ශ) – ශ i ශු.

<sup>8</sup> W standardzie języka potocznego grafem półsamogłoski *r̥* występuje w wyrazach przejętych z sanskrytu i w kilku zapożyczeniach z języków zachodnich, np. පෘතුගාලය – trl. *pr̥tugālaya*, trb. *prutugalaja* ('Portugalia').

Komisja przez aklamację przyjęła zaproponowane zasady transkrypcji i transliteracji dla języka syngaleskiego.

Dla języka malediwskiego Komisja zalecała dotychczas oficjalną transliterację malediwską z 1987 roku oraz transkrypcję opracowaną w Instytucie Orientalistycznym Uniwersytetu Warszawskiego. Dyskutowano, czy zastąpić tę transliterację systemem bazującym na normie ISO 15919 – ujednoliciłoby to systemy stosowane dla języków indyjskich (obecnie pokrewne malediwski i syngaleski są transliterowane różnymi systemami), a obecny system oficjalny nie oddaje poprawnie fonemów malediwskich. W czasie dyskusji zwrócono jednak uwagę, że systemy przyjmowane przez Komisję nie mają być systemami naukowymi, tylko systemami zalecanymi do powszechnego stosowania, w tym na mapach. Dla Komisji istotne jest jak dany system funkcjonuje w opracowaniach (czy są np. wydawane w nim mapy, czy jest stosowany w innych państwach) oraz czy jest oficjalnie zatwierdzony, a nie to czy jest poprawny z naukowego punktu widzenia – biorąc pod uwagę wyłącznie te praktyczne względy Komisja przyjęła np. oficjalny system ukraiński i bułgarski bazujące na zapisie angielskim. W przypadku języka malediwskiego obecny system wprowadzony został początkowo w 1976 roku. Wtedy to rząd Malediwów zdecydował się na przyjęcie dla języka malediwskiego alfabetu łacińskiego – w krótkim czasie na nowy alfabet

przełożono dokumenty urzędowe, podręczniki szkolne itp. Od ówczesnego prezydenta alfabet ten nazwano *Nasiri letin*. Już po dwóch latach, po zmianie rządu, przywrócono jednak pismo tana – jego wersja łacińska pozostawiona została jednak jako transliteracja (od 1987 roku jako system oficjalny) i nadal była powszechnie stosowana. Obecnie system ten stosowany jest m.in. na mapach (wydawanych zarówno na Malediwach, jak i za granicą) i w przewodnikach; stosuje go ONZ, przyjęty został także przez BGN/PCGN. Systemy naukowe dla malediwskiego są stosowane zaś wyłącznie w specjalistycznych publikacjach, ponadto nie ma przyjętego jednolitego systemu – stosowane są systemy bazujące na transliteracji ISO 15919, jednak w szczegółach różniące się między sobą. W związku z tym Komisja postanowiła zachować dotychczasowy system.

Zaproponowana tablica transkrypcji i transliteracji dla języka malediwskiego ma postać:

### Samogłoski

	diakrytyka (fili)	transliteracja	transkrypcja
ا	ا <sup>1</sup>	a	a
اا	اا	aa	a
ا	ا	i	i, j <sup>2</sup>
اا	اا	ee	i
اا	اا	u	u
اا	اا	oo	u
ا	ا	e	e
اا	اا	ey	e
ا	ا	o	o
اا	اا	oa	o

### Spółgłoski

	transliteracja	transkrypcja		transliteracja	transkrypcja		transliteracja	transkrypcja
ا	h	h	ا	l	l	ا <sup>6</sup>	h'	h
اا	sh	ś	ا	g	g	اا <sup>6</sup>	kh	ch
اا	n	n	ااا <sup>3</sup>	n'g	ng	ااا <sup>6</sup>	dh'	z
اا	r	r	ااا	gn	ń	ااا <sup>6</sup>	x	ż
ا	b	b	اا	s	s	ااا <sup>6</sup>	sh'	ś
ااا <sup>3</sup>	n'b	mb	ا	n	n	ااا <sup>6</sup>	s'	s
اا	lh	l	ا	d	d	ااا <sup>6</sup>	l'	z
ا	k	k	ااا <sup>3</sup>	n'd	nd	ااا <sup>6</sup>	t'	t
ا <sup>4</sup>	–	–	ا	z	z	ااا <sup>6</sup>	z'	z
ا	v	w	اا	t	t	اا <sup>6</sup>	'	'
ا	m	m	اا	y	j	اا <sup>6</sup>	gh	g
ا	f	f	اا	p	p	اا <sup>6</sup>	q	k
اا	dh	d	اا	j	dź	اا <sup>6</sup>	w	w
ااا <sup>3</sup>	n'dh	nd	اا	ch	ć			
اا	th	t	اا <sup>6</sup>	th'	s			

### Znaki specjalne

	transliteracja	transkrypcja
ا <sup>7</sup>	–	–
ا	h <sup>8</sup>	h <sup>8</sup>
اا	h <sup>8</sup>	h <sup>8</sup>
اا	iy <sup>9</sup>	ij <sup>9</sup>
اا	n' <sup>10</sup>	n, m <sup>10</sup>

- <sup>1</sup> ○ oznacza dowolną spółgłoskę lub znak *alifu*.
- <sup>2</sup> Jako *j* po samogłosce.
- <sup>3</sup> Spółgłoski prenazalizowane nie mają w piśmie *tana* osobnych liter, zapisuje się je jako dwuznaki.
- <sup>4</sup> Litera *alifu* nieposiadająca własnej wartości fonetycznej; służy (z odpowiednimi diakrytykami umieszczanymi nad lub pod nią) przedstawieniu samogłosek w pozycji inicjalnej oraz po samogłosce.
- <sup>5</sup> Litera oznaczająca retrofleksyjne *n* (*n*), stosowana w piśmie *tana* do ok. 1953 r.
- <sup>6</sup> Tzw. „litery kropkowe” służące do zapisu spółgłosek arabskich.
- <sup>7</sup> Znak *sukun* umieszczany nad spółgłoską, po której nie następuje samogłoska.
- <sup>8</sup> Połączenia *alifu* + *sukun*, *ś* + *sukun* poprzedzające spółgłoskę, sygnalizują jej podwojenie; pozycji na końcu wyrazu połączenia te oddaje się jako *h*.
- <sup>9</sup> Połączenie *t* + *sukun* w pozycji po samogłosce odtwarza się jako spółgłoska ześlizgowa *-y-* i jest w transliteracji oddane jako *iy*, w transkrypcji jako *ij*.
- <sup>10</sup> W pisowni malediwskiej wszystkie litery spółgłosek muszą być opatrzone diakrytykami, jedynym wyjątkiem od tej zasady jest litera *n* (*noonu*): kiedy występuje bez *fili* i znaku *sukun*, sygnalizuje prenazalizację spółgłosek *b*, *d*, *dh*, *g*. W transliteracji oddaje się ją przez *n*, np. *kan'du* – ‘morze’, w transkrypcji zaś jako *n* przed *d*, *dh*, *g* oraz jako *m* przed *b*.

Komisja przez aklamację przyjęła zaproponowane zasady transkrypcji i transliteracji dla języka malediwskiego.

Omówienie zasad latynizacji języka tamilskiego postanowiono odłożyć na kolejne posiedzenie. Uznano także, że powinny być opracowane zasady latynizacji dla tych języków urzędowych poszczególnych stanów Indii, w których stosowane jest nazewnictwo geograficzne, takich jak: pendżabski, gudżarati, marathi, orijski, telugu, kannada, malajalam, asamski, kaszmirski, konkani. Opracowanie tych zasad powinno znaleźć się w planie pracy na 2014 rok.

Ad. 5. Omawianie nazw form podmorskich kontynuowano od nazw z obszaru Oceanu Spokojnego, dla którego Komisja postanowiła:

- zmienić egzonim *Grzbiet Szirszowa* na ***Grzbiet Szyrszowa*** (aklamacja) – nazwa nadana na cześć radzieckiego oceanografa, który nazywał się Пётр Петрович Ширшов, poprawna transkrypcja jego nazwiska to *Szyrszow*;
- zmienić egzonim *Wyniesienie Wschodniopacyficzne* na ***Grzbiet Wschodniopacyficzny*** wraz ze zmianą kategorii „wyniesienia” na „grzbiety” (aklamacja) – nie jest to wyniesienie, tylko grzbiet ze strefą ryftową;
- zmienić egzonim *Krawędź Clarion* na ***Krawędź Clarión*** (aklamacja) – nazwa krawędzi pochodzi od nazwy meksykańskiej wyspy Isla Clarión, zatem zapis powinien być przez *ó*;
- zmienić egzonim *Krawędź Pioniera* na pseudoegzonim ***Krawędź Pioneer*** (aklamacja) – nazwa krawędzi pochodzi od nazwy amerykańskiego statku „Pioneer”, którego nazwy nie ma potrzeby spolszczać;
- dodać pseudoegzonim ***Wyniesienie Albatross*** (aklamacja) – duże wyniesienie u wybrzeży Ameryki Środkowej, nazwane od statku USS „Albatross”; polska nazwa często spotykana, jednak przeważnie w błędnych formach – *Wzniesienie Albatrosów*, *Wyniesienie Albatrosów* – sugerujących nazwanie obiektu od albatrosów;
- skasować egzonim ***Basen Norfolk*** (aklamacja) – nie jest to jeden obiekt, a dwa osobne;
- dodać egzonim ***Basen Północnonorfolcki*** (aklamacja);
- dodać egzonim ***Basen Południwonorfolcki*** (aklamacja);
- dodać egzonim ***Basen Sikoku*** (aklamacja);
- zmienić egzonim *Płaskowyż Alaskański* na ***Równina Alaska*** wraz ze zmianą kategorii „płaskowyż” na „równiny” (aklamacja) – nie jest to płaskowyż, tylko równina, zaś według słowników poprawny przymiotnik od alaski to *alaski* lub *alaskijski*, przy czym ten

pierwszy jest zdecydowanie częściej spotykany, jest także stosowany w nazwach geograficznych (*Prąd Alaski, Zatoka Alaski*);

- skasować egzonim **Rów Bougainville'a** (aklamacja) – nazwa *Bougainville Trench* nie jest uwzględniana w gazeterze GEBCO i w gazeterze amerykańskim, stosowana czasem dla wschodniej części Rowu Nowej Brytanii (ang. *New Britain Trench*), który po odkryciu nazywany był *Neupommern-Bougainvillegraben*, a obecnie czasami nazywany jest *Bougainville-New Britain Trench*;
- zmienić pseudoegzonim *Rów Timor* na egzonim **Rów Timorski** (aklamacja) – nazwa rowu pochodzi od wyspy Timor, dla której istnieje przymiotnik *timorski*;
- skasować egzonim **Próg Afrykańsko-Sycylijski** dla obiektu na Morzu Śródziemnym (aklamacja) – takiego progu nie ma, nazwa angielska podana w dotychczasowych wykazach jest błędna, a polska prawie nie używana; w miejscu, gdzie miałby znajdować się ten próg (pomiędzy Sycylią a Tunezją) znajdują się ławice *Pantelleria Bank* i *Adventure Bank* oraz rymna *Pantelleria Trough*;
- nie dodawać egzonimu *Basen Algierski* dla części Basenu Algiersko-Prowansalskiego (aklamacja);
- nie dodawać egzonimu *Basen Prowansalski* dla części Basenu Algiersko-Prowansalskiego (aklamacja).

Ze względu na brak czasu, na kolejne posiedzenie przeniesiono omówienie wykazu polskich nazw geograficznych z obszaru Europy.

Termin kolejnego posiedzenia Komisji ustalono na 19 grudnia.

Na tym posiedzenie zakończono.

Protokółował:  
Wiceprzewodniczący Komisji  
mgr Maciej Zych

Przewodnicząca Komisji  
prof. dr hab. Ewa Wolnicz-Pawłowska